

حقوق نفت ایران

به انضمام قوانین و معاهدات صنعت نفت

تحقیق و تألیف:
رضا پاکدامن

سرشناسه	رضا پاکدامن، ۱۳۴۰ -
عنوان و نام پدیدآور	حقوق نفت ایران به انضمام قوانین و معاهدات صنعت نفت / تحقیق و تألیف: رضا پاکدامن.
مشخصات نشر	تهران: خرسندی، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	۶۷۲ ص.
شابک	978-600-114-452-3
وضعیت فهرست‌نویسی	فبیای مختصر
یادداشت	فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nli.ir
شماره کتابشناسی ملی	۳۸۰۵۵۱۶:

انتشارات خرسندی

نمایشگاه و فروشگاه کتب فقهی، حقوقی و مجموعه قوانین

خیابان انقلاب - خیابان فجر رازی - خیابان لبافی‌نژاد - نرسیده به

خیابان دانشگاه - پلاک ۱۷۴ - واحد ۲

تلفن ۵-۳۴-۶۶۹۷۱۰ و ۵-۵۸۴-۶۶۴۹۰

پست الکترونیک: Khorsandypub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.Khorsandypub.com

حقوق نفت ایران

تحقیق و تألیف: رضا پاکدامن

چاپ اول: ۱۳۹۴ - تیراز: ۲۰۰ جلد - قیمت: ۴۵۰,۰۰۰ ریال

شابک: ۳-۴۵۲-۱۱۴-۶۰۰-۹۷۸ ISBN: 978-600-114-452-3

فهرست مطالب

۹	مقدمه
---	-------

بخش اول: کلیات

۱۳	مبحث اول: نظام تصمیم‌سازی اقتصادی و صنعتی
۱۹	مبحث دوم: منابع حقوق نفت
۲۳	مبحث سوم: روش تحقیق
۲۵	مبحث چهارم: ساختار کتاب

بخش دوم: امتیازنامه‌ها و قراردادهای امتیازی

۳۱	مبحث اول: امتیازنامه‌های توری و هونس
۳۳	مبحث دوم: قرارداد امتیازی رویترو
۴۱	مبحث سوم: قرارداد بختیاری و قرارداد شیخ خزعل
۴۵	مبحث چهارم: قرارداد نفت شمال / قرارداد ایجاد شرکت مختلط نفت ایران و شوروی
۵۵	مبحث پنجم: امتیاز داریسی
۶۳	مبحث ششم: قرارداد ۱۹۲۰
۶۵	مبحث هفتم: قرارداد نفت ۱۹۳۳
۶۹	مبحث هشتم: قرارداد گس - گلشایان
۷۵	مبحث نهم: قرارداد کنسرسیوم

بخش سوم: دوره ملی‌شدن صنعت نفت

۸۳	مبحث اول: قانون ملی‌شدن صنعت نفت
۸۷	مبحث دوم: اقدامات حقوقی تثبیت مالکیت و حاکمیت ایران
۹۱	مبحث سوم: شکایت انگلستان به دادگاه لاهه

بخش چهارم: دوره قوانین و قراردادهای مشارکت

۹۹	مبحث اول: قانون تفحص و اکتشاف و استخراج نفت در سراسر کشور و فلات قاره
۱۰۷	مبحث دوم: قراردادهای شرکت مشترک
۱۱۱	مبحث سوم: قرارداد سیرپ

۱۱۵.....	مبحث چهارم: قراردادهای ایپاک و قرارداد سافایر
۱۲۱.....	مبحث پنجم: قراردادهای شش گانه مشارکت ۱۳۴۴
۱۳۱.....	مبحث ششم: قراردادهای سه گانه مشارکت سال ۱۳۵۰
۱۳۵.....	ضمیمه بخش چهارم: اطلاعات اساسی قراردادهای مشارکت
	بخش پنجم: دوره قوانین و قراردادهای پیمانکاری (۱۳۵۲-۱۳۴۸)
۱۴۵.....	مبحث اول: صنعت نفت در قانون برنامه پنج ساله عمرانی کشور (۱۳۵۲)
۱۴۷.....	مبحث دوم: قرارداد پیمانکاری سو فی ران
۱۵۱.....	مبحث سوم: قانون نفت
۱۶۵.....	مبحث چهارم: قراردادهای شش گانه پیمانکاری (۱۳۵۳)
۱۸۵.....	مبحث پنجم: قانون اساسنامه شرکت ملی نفت ایران
	بخش ششم: دوره قوانین و قراردادهای پس از انقلاب (پیمانکاری و خرید متقابل)
۱۹۵.....	مبحث اول: قانون اساسی
۱۹۹.....	مبحث دوم: قوانین ناظر بر وزارت نفت
۲۰۹.....	مبحث سوم: قانون نفت
۲۱۹.....	مبحث چهارم: قوانین بودجه سالانه کل کشور
۲۳۱.....	مبحث پنجم: قراردادهای پیمانکاری
۲۴۷.....	مبحث ششم: قراردادهای خرید متقابل
۲۷۵.....	مبحث هفتم: سیاست های کلی نظام
۲۸۳.....	مبحث هشتم: قانون اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی
۲۹۰.....	مبحث نهم: طرح اساسنامه شرکت ملی نفت
	ضمایم بخش ششم
۲۹۹.....	ضمیمه شماره ۱: اطلاعات اساسی قراردادهای خرید متقابل
۳۰۱.....	ضمیمه شماره ۲: مسئولیت های اجتماعی شرکت های نفتی
۳۰۷.....	ضمیمه شماره ۳: سازمان اجرایی شرکت های نفتی
	بخش هفتم: حقوق بین الملل نفت
۳۱۹.....	مبحث اول: معاهدات بین المللی حمایت از دانش فنی
۳۲۵.....	مبحث دوم: سازمان کشورهای صادر کننده نفت (اوپک)
۳۲۹.....	مبحث سوم: مجمع کشورهای صادر کننده گاز
۳۳۱.....	مبحث چهارم: مجمع بین المللی انرژی
۳۳۳.....	مبحث پنجم: شورای جهانی انرژی
۳۳۷.....	مبحث ششم: حقوق دریاها

۳۴۳	مبحث هفتم: حقوق بین الملل محیط زیست
	بخش هشتم: اسناد قانونی پایه حقوق نفت ایران
۳۵۵	امتیازنامه رویتر ۱۸۷۹
۳۵۹	امتیاز نامهچه نفت و موم طبیعی معدنی
۳۶۵	قرارداد نفت ۱۹۳۳
	قانون ممنوعیت دولت از مذاکره و عقد قرارداد راجع به امتیاز نفت با خارجی ها مصوب
۳۸۳	۱۱ آذر ماه ۱۳۲۳
	ماده واحده لغو موافقت نامه ایجاد شرکت مختلط نفت ایران و شوروی مصوب ۲۹ مهرماه
۳۸۴	۱۳۲۶ مجلس شورای ملی
	لایحه دولت مبنی بر اعطای امتیاز ۵۰ ساله استخراج و بهره برداری از معادن نفتی ایالات
	پنج گانه شمال ایران به کمپانی استاندارد اویل نیوجرسی (مصوب ۲۱ نوامبر ۱۹۲۱)
۳۸۸	(۱۳۰۰/۸/۳۰) مجلس شورای ملی
	قانون شرایط اساسی امتیاز نفت شمال به یک کمپانی معتبر مستقل آمریکایی (اتازونی)
۳۸۹	مصوب ۲۳ جوزا ۱۳۰۲ شمسی
	قانون اعطای امتیاز نفت قسمتی از شرق و شمال شرق به شرکت نفت امریکا و ایران
۳۹۹	مصوب ۱۵ بهمن ۱۳۱۵
	قانون مربوط به تفحص و اکتشاف و استخراج نفت در سراسر کشور و فلات قاره مصوب
۴۱۵	۲۰ تیر ماه ۱۳۳۶
	قانون مربوط به موافقت نامه تفحص و اکتشاف و استخراج و بهره برداری نفت بین شرکت
۴۲۷	نفت ایران و شرکت ایتالیایی آجیپ مینراریا مصوب ۲۴ مرداد ماه ۱۳۳۶
	قانون قرارداد پیمانکاری اکتشاف و تولید بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت های
۴۵۱	اروپایی مصوب ۱۳۴۸/۳/۳۱
	قرارداد پیمانکاری اکتشاف و تولید بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت های اروپایی
۴۵۲	قانون نفت (مصوب ۱۳۵۳/۵/۸)
۴۸۹	قانون اساسنامه شرکت ملی نفت ایران (مصوب ۱۳۵۶/۳/۱۷)
۵۴۱	قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت (مصوب ۱۳۹۱)
۵۶۵	قانون اصلاح قانون عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در مجمع بین المللی انرژی
۵۷۳	(مصوب ۱۳۹۲)
۵۷۳	منشور مجمع بین المللی انرژی
۵۸۹	قانون عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در مجمع کشورهای صادر کننده گاز
۵۸۹	موافقت نامه در خصوص عملکرد مجمع کشورهای صادر کننده گاز
۵۹۱	اساسنامه مجمع کشورهای صادر کننده گاز

از قانون مناطق دریایی جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس و دریای عمان (مصوب ۱۳۷۲/۱/۳۱).....	۶۰۱
قانون نفت (مصوب ۱۳۶۶ با اصلاحات مصوب ۱۳۹۰).....	۶۰۵
از سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۸۵)....	۶۱۳
از قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۵۸).....	۶۱۵
بخش نهم: سیمای امروز و افق آینده حقوق نفت ایران	
مبحث اول: عوامل تأثیرگذار بر شکل‌گیری حقوق نفت.....	۶۱۹
مبحث دوم: سیر تحول حقوق نفت ایران.....	۶۲۳
مبحث سوم: سازوکارهای حل و فصل اختلافات در قراردادهای نفتی ایران.....	۶۲۹
مبحث چهارم: خلأهای نظام حقوقی صنعت نفت.....	۶۴۱
بخش ضمایم	
ضمیمه شماره ۱: واژگان حقوق نفت.....	۶۴۹
ضمیمه شماره ۲: تقویم رویدادهای حقوق نفت.....	۶۶۱
منابع.....	۶۶۵
سایر آثار نویسنده.....	۶۶۹

مقدمه

شناخت جامع هر صنعت مستلزم بررسی آن از سه جنبه فنی، اقتصادی و حقوقی است. متأسفانه بسیاری از نسخه‌پیچ‌ها برای اغلب صنایع، تک‌بعدی و بدون لحاظ و «تلفیق» مطالعات سه‌جانبه مزبور می‌باشد.

یکی از عوامل مهم توسعه هر صنعت، توسعه نظام حقوقی حاکم بر همان صنعت در کنار توسعه جنبه‌های فنی و اقتصادی و مدیریتی آن می‌باشد. توسعه حقوق تکنولوژی اطلاعات، حقوق تجارت الکترونیک، حقوق دارایی فکری، حقوق رقابت، در کشورهای توسعه‌یافته صنعتی نمادی از توسعه ریشه‌دار و بنیادی این صنایع در این گروه از کشورها می‌باشد. صنعت نفت نیز با توجه به حفظ اهمیت و جایگاه خود در یک قرن گذشته عامل توسعه حقوق نفت در کشورهای دارای صنعت نفت پیشرفته، شده است.

در کشور ما صنعت نفت یکی از قدیمی‌ترین صنایع محسوب می‌شود، و به تبع آن مباحث حقوقی مرتبط به آن نیز در مقایسه با سایر بخش‌های اقتصاد سابقه بیشتری برخوردار است. وابستگی روزافزون به تولیدات این صنعت برای رفع نیاز داخلی و تأمین منابع مالی برای بودجه عمومی کشور، موجب گردیده بیشتر توجه به این صنعت محدود به جنبه فنی و «افزایش تولید» آن گردد، و سایر جنبه‌های اساسی از جمله جنبه‌های مدیریتی، اقتصادی و حقوقی تحت‌الشعاع قرار گیرد.

با توجه به فعالیت اجرایی در صنعت نفت، و مشاهده خلأهای بزرگ مطالعاتی و کارشناسی در حوزه حقوقی - قراردادی این صنعت، از سال ۱۳۸۰ مطالعه جدی در این زمینه را آغاز کرده و در قالب اجرای طرح‌های مطالعاتی و نگارش کتاب‌ها و مقالات، ماحصل مطالعات خود را ارائه کرده‌ام.

با توجه به شتاب زیاد تحولات حقوق نفت در دنیا، از چند سال قبل با ایجاد و اداره وبلاگ تخصصی حقوق نفت در مؤسسه رهنما حقوق صنعت تلاش داشته‌ام تحولات تقریباً روزانه در جهان نفت خصوصاً در کشورهای منطقه در زمینه اصلاح قوانین و انعقاد قراردادهای بزرگ نفتی را پیگیری کنم.

در این کتاب مباحث مرتبط و شکل‌دهنده نظام حقوقی حاکم بر صنعت نفت ایران از آغاز فعالیت‌های صنعت نفت و گاز در کشور تاکنون، مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

با توجه به گستردگی مباحث حقوق نفت در دنیا از یک طرف، و حجم زیاد مطالب حقوقی و قراردادی مربوط به صنعت نفت ایران از طرف دیگر، در این کتاب از ورود به مباحث مرتبط با حقوق نفت در سایر کشورها و یا مطالعه تطبیقی صرف‌نظر گردیده، و صرفاً بر تحولات حقوق نفت در کشور متمرکز شده است، و براین اساس عنوان «حقوق نفت ایران» برای این کتاب انتخاب شده است.

ضمن مطالعات برای تهیه این کتاب، به اسناد تاریخی بسیار ارزشمندی در رابطه با رویکردهای استعماری بیگانگان برای تصاحب منابع ارزشمند نفت کشور به دست آوردم که در نوع خود کم‌نظیر بوده و ما درج آنها در این کتاب، امیدوارم محققین کشور ابعاد دیگر این پدیده را واکاوی کنند، تا از تکرار این فضا البته «با اشکال نوین» در کشور پیشگیری گردد.

امیدوارم که «حقوق نفت» در کشور مانده‌ها در مراکز علمی و پژوهشی، بلکه در متن فعالیت‌های عملیاتی صنعت نفت خصوصاً در فرایند انعقاد قراردادهای کوچک و بزرگ نفتی که همه آنها حائز اهمیت است، جایگاه لازم خود را بیابد، زیرا چنانچه قصد توسعه صنعت نفت در کشور را داریم، صرفاً توجه به مباحث فنی و از یاد برداشت چاره‌ساز نبوده، می‌بایست سایر جنبه‌های این صنعت، خصوصاً علوم انسانی (مدیریت، اقتصاد، حقوق و غیره) نقش خود را ایفا نمایند.

در خاتمه لازم می‌دانم از جناب آقای دکتر بهزاد پورسید برای همکاری در تهیه مباحث بخش دوم کتاب، مدیریت سامانه قوانین و مقررات مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی که دسترسی به قوانین و مقررات را برای پژوهشگران بسیار تسهیل نموده همچنین از جناب آقای خرسند مدیر محترم انتشارات خرسندی که در انتشار این کتاب و کتاب‌های دیگر اینجانب در حوزه حقوق صنعت و اقتصاد مساعدت کامل را داشته‌اند، تشکر و قدردانی به عمل آورم.

رضا پاکدامن

pakdamanr@hotmail.com

www.industrylaw.ir